

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

УДК 378.147:37.091.33

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20535799>

Навчально-методичне забезпечення освітнього процесу як ресурс професійного розвитку майбутніх учителів

Пономарьова Наталія Олександрівна,

доктор педагогічних наук, професор,

декан фізико-математичного факультету,

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди,

61002, Україна, м. Харків, в. Алчевських, 29

<https://orcid.org/0000-0002-0172-8007>

Простакова Юлія Сергіївна,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри математики,

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди,

61002, Україна, м. Харків, в. Алчевських, 29

<https://orcid.org/0000-0002-8955-2818>

Прийнято: 12.05.2026 | Опубліковано: 30.05.2026

Анотація. Статтю присвячено обґрунтуванню ролі навчально-методичного забезпечення освітнього процесу як ресурсу професійного розвитку майбутніх учителів у контексті трансформацій педагогічної освіти та цифровізації навчального середовища. У дослідженні використано комплекс теоретичних і емпіричних методів: аналіз психолого-педагогічних джерел, нормативних документів і наукових публікацій; узагальнення та

систематизацію підходів до розуміння навчально-методичного забезпечення; анкетування здобувачів вищої педагогічної освіти; методи кількісного та якісного аналізу для інтерпретації отриманих даних. Емпіричну базу становлять результати опитування 155 студентів фізико-математичного факультету педагогічного університету. Установлено, що навчально-методичне забезпечення посідає значуще місце в освітньому процесі та розглядається здобувачами як важливий чинник професійного розвитку. Визначено, що провідним каналом доступу до навчальних матеріалів є електронні освітні середовища, зокрема платформа Moodle, що підтверджує домінування цифрових ресурсів у сучасній підготовці майбутніх учителів. З'ясовано, що найбільш затребуваними є електронні навчальні курси та цифрові освітні ресурси, тоді як традиційні форми навчально-методичного забезпечення використовуються обмежено. Виявлено позитивне сприйняття структурованості та доступності електронних курсів, водночас зафіксовано недостатню актуальність частини друкованих матеріалів. Доведено, що навчально-методичне забезпечення сприяє формуванню професійних компетентностей, підтримує індивідуалізацію освітнього процесу, розвиток здатності до самоосвіти та мотивації до професійного зростання. Виявлено потребу у вдосконаленні цифрових ресурсів, підвищенні якості електронних курсів, оновленні змісту підручників і посібників, а також у стандартизації підходів до розроблення навчально-методичних матеріалів. Встановлено вплив структури, змісту й форм представлення різних видів навчально-методичного забезпечення на формування готовності здобувачів освіти до професійного саморозвитку, рефлексії, самоорганізації та навчання впродовж життя. Дослідження підтверджує, що навчально-методичне забезпечення є інтегративним ресурсом професійного розвитку майбутніх учителів, який забезпечує не лише інформаційну підтримку освітнього процесу, а й створює умови для формування професійної автономності, рефлексивності та

здатності до безперервного навчання. Водночас встановлено, що існуючі підходи до його розроблення мають фрагментарний характер і потребують систематизації. Обґрунтовано доцільність побудови цілісної моделі навчально-методичного забезпечення, яка інтегрує цифрові ресурси, сучасні дидактичні підходи та практикоорієнтовані матеріали з метою забезпечення ефективного професійного становлення майбутніх учителів.

Ключові слова: професійний розвиток учителя, навчально-методичне забезпечення, цифрові ресурси, професійна підготовка, самоосвіта, індивідуальна освітня траєкторія, педагогічна освіта.

Educational and methodological support of the educational process as a resource for the professional development of future teachers

Nataliia Ponomarova,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,

Dean of the Faculty of Physics and Mathematics,

H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University,

29 Alchevskykh St., Kharkiv, 61002, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-0172-8007>

Yuliia Prostakova,

PhD in Pedagogy, Associate Professor of the Department of Mathematics,

H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University,

29 Alchevskykh St., Kharkiv, 61002, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-8955-2818>

Abstract. *The article substantiates the role of educational and methodological support of the educational process as a resource for the professional development of*

future teachers in the context of transformations in teacher education and the digitalization of the learning environment. The study employs a set of theoretical and empirical methods: analysis of psychological and pedagogical sources, regulatory documents, and scientific publications; generalization and systematization of approaches to understanding educational and methodological support; a survey of students in higher pedagogical education; and quantitative and qualitative methods for interpreting the obtained data. The empirical basis consists of survey results from 155 students of the Faculty of Physics and Mathematics at a pedagogical university. It was established that educational and methodological support occupies a significant place in the educational process and is perceived by students as an important factor in professional development. It was determined that electronic learning environments, particularly the Moodle platform, serve as the primary channel for accessing learning materials, confirming the dominance of digital resources in the contemporary preparation of future teachers. The study revealed that electronic learning courses and digital educational resources are the most in-demand, whereas traditional forms of educational and methodological support are used to a limited extent. Positive perceptions of the structure and accessibility of electronic courses were identified, while the relevance of some printed materials was found to be insufficient. It was demonstrated that educational and methodological support contributes to the formation of professional competencies, supports the individualization of the educational process, and fosters the development of self-education skills and motivation for professional growth. The need to improve digital resources, enhance the quality of electronic courses, update textbook and manual content, and standardize approaches to developing educational and methodological materials was identified. The study established the influence of the structure, content, and presentation forms of various types of educational and methodological support on the formation of students' readiness for professional self-development, reflection, self-organization, and lifelong learning. The findings confirm that educational and methodological support is an

integrative resource for the professional development of future teachers, providing not only informational support for the educational process but also creating conditions for the development of professional autonomy, reflexivity, and the ability to engage in continuous learning. At the same time, it was found that existing approaches to its development are fragmented and require systematization. The article substantiates the feasibility of constructing a holistic model of educational and methodological support that integrates digital resources, modern didactic approaches, and practice-oriented materials to ensure the effective professional formation of future teachers.

Keywords: *teacher professional development, educational and methodological support, digital resources, professional training, self-education, individual educational trajectory, teacher education.*

Постановка проблеми. За умов глибинних трансформаційних процесів, які відбуваються зараз в українській освіті, істотно змінюються вимоги до професійної діяльності вчителя. Так професійний розвиток учителя, відповідно до введеного в дію професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», визначається як одна з його ключових трудових функцій, що передбачає безперервність навчання, здатність до самооцінювання, проєктування індивідуальної освітньої траєкторії, рефлексію та активну участь у професійних спільнотах [1]. Виходячи з цього, професійний розвиток постає системоутворювальною характеристикою педагогічної професії, а формування готовності до нього — актуальною проблемою підготовки майбутніх учителів у системі вищої педагогічної освіти. Саме на етапі підготовки в закладах вищої педагогічної освіти у майбутнього учителя закладається здатність до безперервного розвитку, критичного осмислення власної діяльності, визначення індивідуальних освітніх потреб та ефективної взаємодії в професійному середовищі [2].

Важливим ресурсом реалізації зазначених завдань виступає навчально-методичне забезпечення освітнього процесу, яке визначає змістові, організаційні та технологічні засади професійної підготовки. Воно охоплює сукупність навчальних програм, силабусів, підручників і навчальних посібників, методичних рекомендацій, засобів діагностики результатів навчання, а також електронних освітніх ресурсів і курсів тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Упродовж останніх років питання оновлення навчально-методичного забезпечення підготовки майбутніх учителів набуло особливої актуальності, що зумовлено як реформуванням української освіти, так і зростанням вимог до професійної компетентності педагога. У 2017-2021 році на базі ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» було проведено експериментальне дослідження «Навчально-методичне забезпечення підготовки вчителів в умовах реформування освітньої галузі», результати якого засвідчили низку проблем, серед яких відсутність цілісного комплексу навчально-методичного забезпечення підготовки майбутніх учителів, придатного для роботи в умовах інтегрованого та діяльнісного навчання; недостатня підготовленість викладачів закладів педагогічної освіти до роботи з сучасним навчально-методичним забезпеченням [3].

Погоджуємося з тим, що навчально-методичне забезпечення підготовки вчителів має бути спрямоване на формування готовності до інноваційної професійної діяльності, тобто враховувати сучасні воєнні, технологічні та соціальні виклики й включати новітні дидактичні ідеї, методики та підходи. Водночас воно повинно мати виразний практико-орієнтований характер: бути конкретним, прикладним, адаптованим до реальних педагогічних ситуацій і містити матеріали, що пропонують готові рішення, алгоритми, моделі організації діяльності та приклади уроків, які полегшують учителю застосування інновацій у щоденній практиці [4].

У наукових розвідках наголошується, що сучасна підготовка педагога вимагає оновлення структури та функцій навчально-методичного забезпечення. Вчені підкреслюють, що традиційні матеріали, такі як паперові підручники та посібники або збірники індивідуальних завдань, вже не відповідають вимогам інтегрованого, діяльнісного та компетентнісного підходів, а отже, потребують оновлення змісту, форм і способів використання [5]. Навчально-методичне забезпечення має забезпечувати не лише передачу необхідної для навчання інформації, а й створювати умови для розвитку критичного мислення, рефлексії, здатності до самостійного прийняття педагогічних рішень.

Як педагогами-науковцями, так і освітянами-практиками зауважується на нагальні потреби у переосмисленні мети навчально-методичного забезпечення підготовки вчителя; встановленні змісту і методів реалізації системи навчально-методичного забезпечення, які б відповідали сучасним підходам педагогічної освіти; побудові цілісної моделі методичного супроводу професійної підготовки майбутніх вчителів [6, 7].

У сучасних дослідженнях підкреслюється, що навчально-методичне забезпечення є ключовим структурним компонентом неперервної професійної підготовки майбутніх учителів, оскільки саме воно забезпечує сталість і послідовність професійного розвитку в умовах динамічних змін освітнього середовища. Автори наголошують, що навчально-методичне забезпечення має не лише організувати зміст і логіку освітнього процесу, а й створювати умови для реалізації студентоцентризму, індивідуальних освітніх траєкторій та урахування особистісних потреб здобувачів освіти. У наукових розвідках акцентується, що навчально-методичне забезпечення виступає своєрідним середовищем, яке підтримує розвиток автономності, рефлексії, здатності до самостійного планування професійного зростання та адаптації до сучасних викликів, що робить його важливим ресурсом формування готовності майбутнього вчителя до безперервного професійного розвитку [8].

Вчені відзначають, що навчально-методичне забезпечення підготовки вчителів розглядається як ключовий інструмент модернізації професійної освіти в умовах цифровізації, воно має інтегрувати електронні ресурси, онлайн-платформи і сучасні освітні практики, а також підтримувати інноваційні форми організації навчання (очну, дистанційну, змішану).

Разом із тим, навчально-методичне забезпечення здатне виконувати не лише інформаційну чи організаційну функцію, а й виступати дієвим інструментом формування професійних компетентностей, розвитку автономності та готовності майбутнього вчителя до безперервного професійного зростання [9].

Аналіз психолого-педагогічних джерел засвідчує, що в Україні накопичено значний науковий доробок, присвячений розкриттю змісту поняття «професійний саморозвиток» та підготовці здобувачів освіти до його здійснення. У цих працях професійний розвиток майбутнього вчителя розглядається як внутрішня потреба до самопізнання, удосконалення власних якостей і професійної самореалізації, що передбачає формування гнучкості, мобільності та здатності адаптуватися до змін у змісті й умовах педагогічної діяльності. Таке трактування професійного саморозвитку підкреслює, що підготовка вчителя не може обмежуватися передаванням знань: вона має забезпечувати умови для становлення здатності до постійного зростання [10]. Саме тому навчально-методичне забезпечення повинно містити інструменти, які підтримують розвиток рефлексії, самооцінювання, планування власної професійної траєкторії.

Вчені наголошують, що «критерієм успішності професійної діяльності людини можна вважати її безперервний особистісний саморозвиток» [11], а отже, у студентів необхідно формувати стійку потребу до професійного зростання ще під час навчання в університеті. Важливо й те, що професійна підготовка майбутніх учителів у контексті сучасних освітніх реформ має включати можливості для розвитку професійних навичок і після здобуття освіти, що

підкреслює значення концепції «навчання впродовж життя» [11]. Це безпосередньо вказує на роль навчально-методичного забезпечення як ресурсу, який має не лише супроводжувати навчальний процес, а й забезпечувати інструменти для подальшого професійного вдосконалення.

Науковці пропонують професійний саморозвиток майбутнього педагога описувати як «складний, багатогранний, неперервний, свідомий процес», спрямований на становлення професійно значущих рис і вмінь [12]. Дослідниця підкреслює роль внутрішніх чинників, але водночас наголошує на важливості створення відповідних умов у закладі освіти. Це означає, що навчально-методичне забезпечення має бути не лише інформаційним ресурсом, а й середовищем, яке стимулює внутрішню мотивацію, підтримує самостійність і сприяє формуванню професійно важливих якостей.

З іншої точки зору, професійний саморозвиток можна розглядати як процес «усвідомленого цілеспрямованого самопізнання, самопроєктування та самовдосконалення», пов'язаний із оновленням змісту навчання та застосуванням технологій, що сприяють рефлексії й самоорганізації [13]. Це підкреслює, що навчально-методичне забезпечення має включати сучасні технологічні рішення, методики рефлексивної діяльності та інструменти самоорганізації, які дозволяють студентам опановувати навички, необхідні для роботи в умовах постійних змін.

Особистісне становлення майбутнього педагога відбувається у взаємодії з динамічними суспільними змінами, що зумовлює потребу в підготовці, здатній відповідати сучасним освітнім запитам [14]. У цих умовах самовдосконалення стає важливою складовою професійного зростання, оскільки забезпечує адаптацію до нових вимог і трансформацію власних ціннісних орієнтацій. Оскільки період професійної підготовки збігається з етапом формування громадянської позиції та входження в професійну діяльність, змінюється мотивація студентів і відбувається переосмислення їхніх професійних цілей. Це

потребує цілеспрямованої організації освітнього процесу з урахуванням індивідуальних особливостей здобувачів і впливу освітнього середовища [15]. Відповідно, навчально-методичне забезпечення має бути структурованим так, щоб підтримувати індивідуальні освітні траєкторії, сприяти розвитку мотивації, забезпечувати умови для самостійної роботи та рефлексії.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значний теоретичний доробок, результати аналізу свідчать, що підготовка майбутніх учителів до професійного саморозвитку реалізується несистемно: окремі теми та спецкурси впроваджуються епізодично, а роль навчально-методичного забезпечення в цьому процесі залишається недостатньо усвідомленою та методично неструктурованою. Наявні дослідження зосереджуються переважно на характеристиці професійного саморозвитку як особистісного явища, однак майже не розкривають, яким саме має бути навчально-методичне забезпечення, здатне підтримувати цей процес у реальних умовах підготовки вчителя. Недостатньо опрацьованими залишаються питання побудови цілісної системи навчально-методичного забезпечення, що інтегрувала б сучасні підходи, забезпечувала послідовність формування професійної автономності та створювала умови для розвитку рефлексії, самоорганізації й здатності до навчання впродовж життя. Таким чином, проблема розроблення навчально-методичного забезпечення, яке б не лише супроводжувало освітній процес, а й виступало ресурсом професійного розвитку майбутніх учителів, залишається відкритою та потребує подальшого наукового вивчення.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті — обґрунтування ролі навчально-методичного забезпечення як ресурсу професійного розвитку майбутніх учителів на основі узагальнення досвіду роботи фізико-математичного факультету Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди.

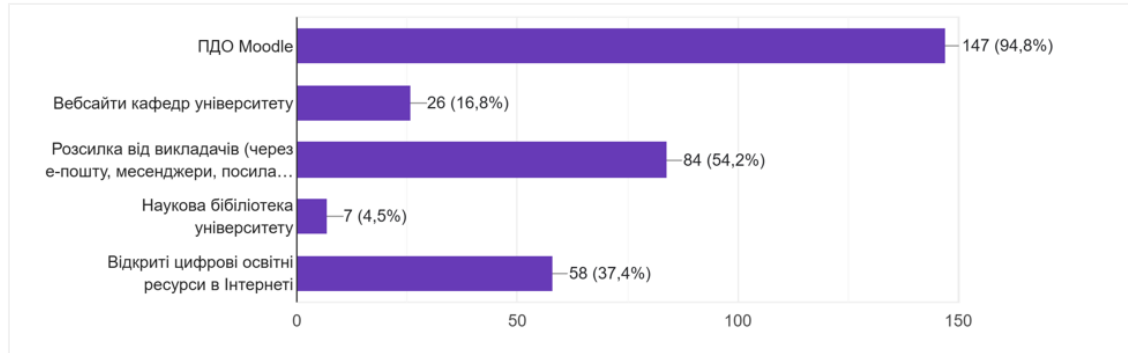
Виклад основного матеріалу дослідження. Протягом березня 2026 року нами було проведено опитування здобувачів вищої педагогічної освіти фізико-математичного факультету Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди щодо їх досвіду використання навчально-методичного забезпечення освітнього процесу для професійного розвитку. Під навчально-методичним забезпеченням освітнього процесу в даному контексті ми розуміємо програми навчальних дисциплін, силабуси навчальних дисциплін, конспекти або плани-конспекти лекцій, методичні вказівки або рекомендації щодо вивчення навчальних дисциплін, індивідуальні завдання, а також підручники, додаткові цифрові ресурси та електронні навчальні курси, розроблені викладачами факультету. Така структура навчально-методичного забезпечення узгоджується із вимогами до навчального контенту дисципліни, визначеного в «Положенні про організацію освітнього процесу в ХНПУ імені Г. С. Сковороди» і відповідає сучасним викликам щодо організації дистанційного та змішаного навчання та цифровізації освіти [16].

Участь в опитуванні взяли 155 студентів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти спеціальностей Середня освіта (Фізика та астрономія), Середня освіта (Хімія), Середня освіта (Математика), Середня освіта (Інформатика), Освітні науки, Професійна освіта (Цифрові технології в освіті). Опитування було анонімним, із використанням Google Forms.

Респонденти зазначили, що основним джерелом, за допомогою якого вони отримують доступ до навчально-методичного забезпечення, є ПДО Moodle (94,8%). Разом із тим, 54,2% опитуваних користуються розсилкою від викладачів, а 37,4% використовують відкриті цифрові освітні ресурси в Інтернеті (див. рис.1).

Рисунок 1

Відповіді опитуваних щодо доступу до навчально-методичного забезпечення.

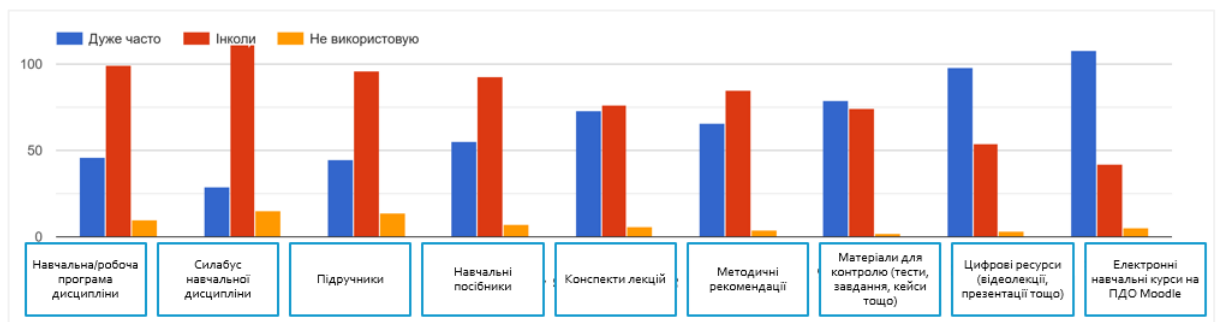

Джерело: власна розробка авторів.

Найбільшою популярністю у здобувачів освіти користуються електронні навчальні курси на ПДО Moodle та цифрові ресурси, тоді як навчальні програми і силабуси вони використовують періодично. Навчальні посібники та підручники, конспекти лекцій, методичні рекомендації, як і матеріали для контролю, використовуються обмежено (див. рис.2).

Рисунок 2

Частота використання різних видів навчально-методичного забезпечення.

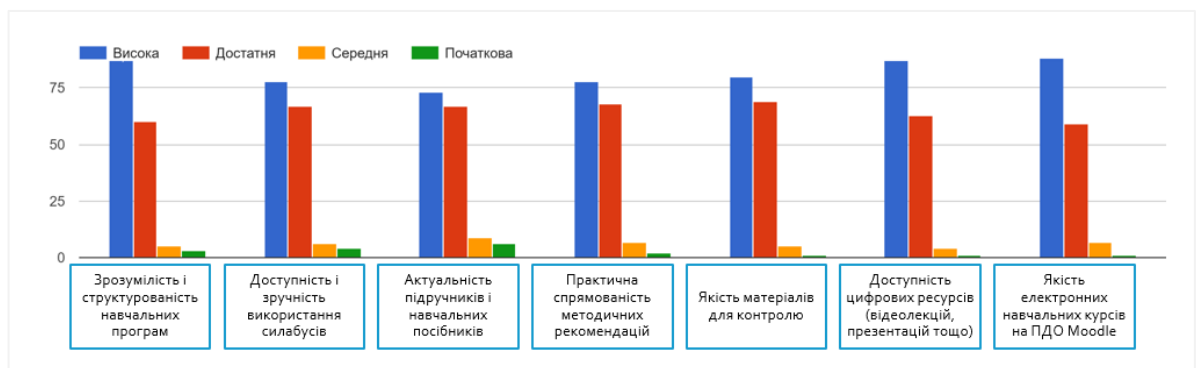
Джерело: власна розробка авторів.

Щодо якості навчально-методичного забезпечення, то респонденти відзначили, що всі його види відзначаються достатньою якістю. Разом із тим, слід

зауважити, що найвищу оцінку отримали електронні навчальні курси на ПДО Moodle, а також доступні цифрові ресурси. Здобувачами було відзначено зрозумілість та структурованість навчальних програм., а також високу якість матеріалів для контролю. Натомість актуальність підручників та навчальних посібників виявилася недостатньо високою (див. рис. 3).

Рисунок 3

Якість навчально-методичного забезпечення за оцінками опитуваних.

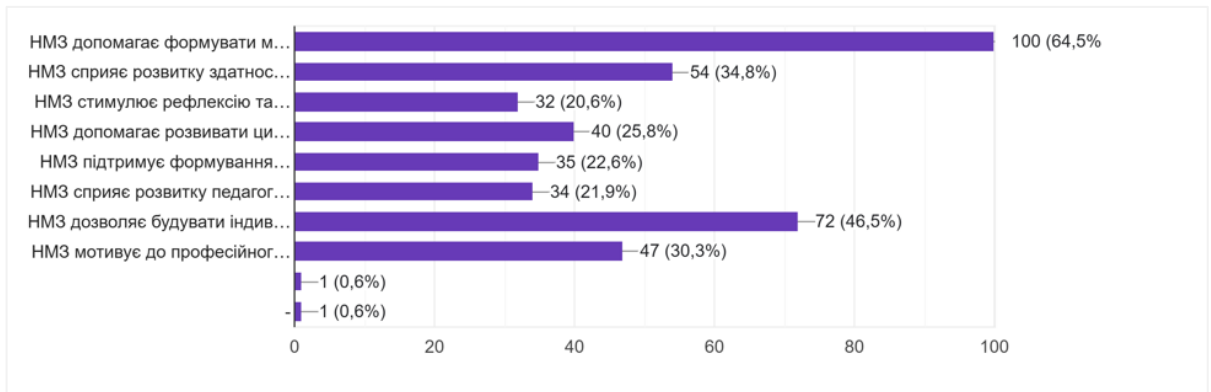

Джерело: власна розробка авторів.

Заслуговує на увагу той факт, що більшість опитуваних (64,5%) відзначили роль навчально-методичного забезпечення у формуванні професійних компетентностей, а 46,5% вказали на нього як на чинник побудови індивідуальної освітньої траєкторії. 34,8% опитуваних вважають, що навчально-методичне забезпечення сприяє розвитку здатності до самоосвіти, і 30,3% - мотивує до професійного розвитку (див. рис.4).

Рисунок 4

Оцінювання ролі навчально-методичного забезпечення для професійного розвитку.

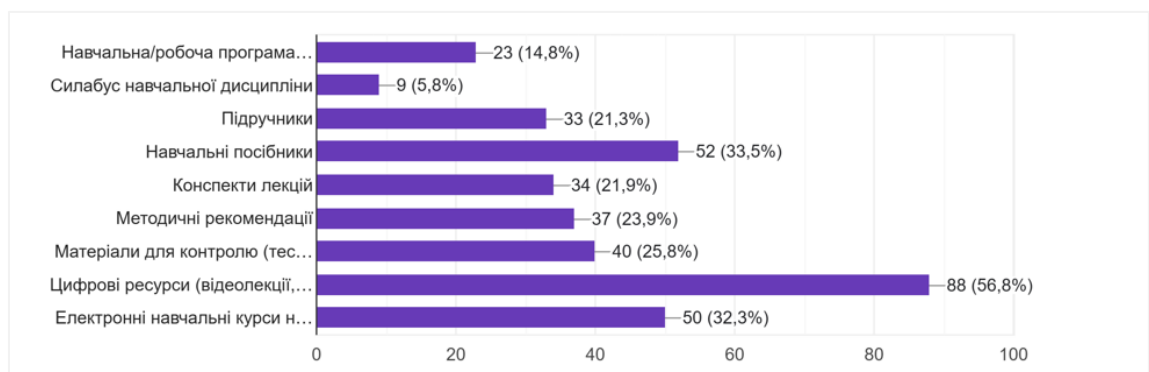

Джерело: власна розробка авторів.

Оцінюючи те, які види навчально-методичного забезпечення потребують удосконалення, то 56,8% респондентів зазначили, що такими постають цифрові ресурси, 33,5% - навчальні посібники, 32,3% - електронні навчальні курси, 25,8% - матеріали для контролю; 23,9% - методичні рекомендації; близько 21% - підручники та конспекти лекцій; 14,8% - навчальні/робочі програми, 5,8% - силабуси (див. рис.5).

Рисунок 5

Оцінювання потреби у вдосконаленні навчально-методичного забезпечення.

Джерело: власна розробка авторів.

Здобувачі освіти висловили низку пропозицій щодо вдосконалення організації навчального процесу, зокрема: своєчасне розміщення навчальних матеріалів і завдань; забезпечення прозорих та уніфікованих критеріїв оцінювання; вирівнювання якості навчально-методичного забезпечення між кафедрами; розширення доступності цифрових ресурсів; підвищення якості електронних курсів та запровадження їх сертифікації. Ці пропозиції окреслюють очікування здобувачів щодо системності, відкритості та стандартизації навчально-методичного забезпечення.

Результати опитування засвідчили, що навчально-методичне забезпечення посідає важливе місце в освітньому процесі та сприймається здобувачами як один із чинників професійного розвитку. Основним каналом доступу до матеріалів у ХНПУ імені Г.С.Сковороди є ПДО Moodle, що підтверджує його ключову роль у структурі цифрової підтримки навчання. Водночас значна частина студентів користується додатковими джерелами, що свідчить про потребу в багатоканальності та гнучкості доступу. Аналіз частоти використання різних видів навчально-методичного забезпечення показав, що найбільш затребуваними є електронні навчальні курси та цифрові ресурси. Традиційні форми - навчальні програми, підручники, посібники, методичні рекомендації - використовуються нерегулярно або обмежено. Це вказує на зміщення акцентів у бік цифрових форматів та потребу їх подальшого розвитку. Оцінювання якості навчально-методичного забезпечення продемонструвало загалом позитивне сприйняття студентами всіх його видів. Найвищі оцінки отримали електронні курси та цифрові ресурси, що характеризуються актуальністю, структурованістю та зручністю використання. Разом із тим, респонденти відзначили недостатню актуальність підручників і навчальних посібників, що свідчить про потребу їх оновлення відповідно до сучасних освітніх вимог. Оцінка ролі навчально-методичного забезпечення підтвердила, що воно виконує не лише інформаційну,

а й стимулюючу функцію, сприяючи професійному саморозвитку майбутніх учителів.

Кожен елемент навчально-методичного забезпечення - від програми курсу до електронних ресурсів - впливає на формування різних складових готовності майбутнього вчителя до професійного зростання. Завдяки змісту, логіці побудови та організації навчальної діяльності ці матеріали допомагають студентам-майбутнім учителям не лише засвоювати необхідні професійні знання, а й розвивати навички самостійного планування процесу навчання, оцінювання власних результатів, добору ефективних методів і технологій тощо.

Навчальна й робоча програма дисципліни виконують у підготовці майбутнього вчителя значно ширшу функцію, ніж просто визначення змісту курсу - вони задають структуру професійного мислення, демонструючи студентам, як педагог планує освітній процес, вибудовує логіку навчання, визначає очікувані результати та добирає методи, що відповідають стандартам і потребам учнів. Робота з програмами стає для здобувачів першою моделлю того, як учитель організовує власну діяльність відповідно до нормативних документів і професійних вимог. У контексті формування готовності до професійного розвитку навчальна та робоча програма виконують ще одну важливу функцію - вони навчають студентів бачити освітній процес як систему, що потребує постійного оновлення та вдосконалення. Аналіз структури програми, її цілей, результатів і методичного наповнення формує вміння критично оцінювати зміст, співвідносити його з потребами учнів, визначати власні прогалини та планувати шляхи їх подолання.

Силабус навчальної дисципліни у педагогічному університеті виступає інструментом, через який майбутній учитель опановує культуру професійної автономії та відповідального ставлення до власного навчання. Структура силабуса - з чітко визначеними результатами навчання, критеріями оцінювання, видами діяльності та календарним планом - моделює для студента спосіб

організації педагогічної роботи, який він згодом переноситиме у власну практику. У контексті формування готовності до професійного розвитку слід відзначити, що, працюючи з силабусом, майбутній учитель навчається планувати власну освітню траєкторію: прогнозувати навантаження, розподіляти час, обирати стратегії виконання завдань, оцінювати власний прогрес. Силабус також привчає здобувачів до культури прозорості та академічної доброчесності. Чіткість вимог, відкритість критеріїв оцінювання, визначеність очікуваних результатів створюють середовище, у якому студент вчиться відповідально ставитися до власних рішень і дій. У майбутній професійній діяльності це трансформується у здатність будувати прозорі правила взаємодії з учнями, аргументувати педагогічні рішення та підтримувати довіру в освітньому середовищі.

Підручники та навчальні посібники у педагогічній освіті є не лише базовими джерелами знань, а й ресурсами для формування професійної культури майбутнього вчителя в найбільш широкому сенсі, оскільки задають рамку наукового мислення, демонструють логіку побудови теоретичного матеріалу, способи аргументації та структурування змісту. Робота з текстами підручників привчає студентів до системного аналізу педагогічних явищ, уміння співвідносити різні концепції, бачити їхні сильні й слабкі сторони, а також критично оцінювати наукові підходи. У контексті готовності до професійного розвитку підручники сприяють формуванню навичок роботи з науковою літературою, які є основою для подальшого самоосвітнього руху. Студент, який читає складні тексти, виділяє ключові ідеї, порівнює теорії та робить висновки, опановує інструменти для безперервного оновлення власних знань. Крім того, підручники виступають зразками академічної мови та стилю, що важливо для формування професійної комунікації вчителя - як усної, так і письмової.

Конспекти лекцій у педагогічному університеті мають особливу цінність, оскільки демонструють студентам процес педагогічної інтерпретації знань. На відміну від підручників, які подають систематизований науковий матеріал,

конспекти показують, як викладач трансформує складні теоретичні положення у доступну, логічно вибудовану та дидактично доцільну форму. Це дозволяє майбутнім учителям побачити «механіку» педагогічного пояснення: як обираються акценти, як вибудовується аргументація, як поєднуються теорія й приклади. Конспекти лекцій навчають студентів створювати власні навчальні тексти - опрацьовуючи конспекти, здобувачі педагогічної освіти вчаться структурувати матеріал, добирати логічні зв'язки, формулювати пояснення, адаптувати складні ідеї до рівня аудиторії. Це формує навички, необхідні для подальшого самостійного вдосконалення педагогічної майстерності: уміння аналізувати власні пояснення, удосконалювати їх, шукати ефективніші способи подачі матеріалу. Конспекти також сприяють розвитку рефлексивності: студенти можуть порівнювати різні стилі викладу, аналізувати, чому певні пояснення є зрозумілими, а інші - ні, і на цій основі формувати власний педагогічний стиль.

Методичні рекомендації у педагогічній освіті виконують функцію практичного орієнтира, який допомагає студентам переходити від засвоєння теоретичних положень до їх реального застосування в освітньому процесі. На відміну від підручників, що пропонують систематизовані знання, методичні рекомендації демонструють, як ці знання застосовуються у конкретних педагогічних ситуаціях: під час планування уроків, організації взаємодії учнів, добору методів навчання, проведення оцінювання чи створення навчальних матеріалів. Щодо формування готовності до професійного розвитку, то методичні рекомендації сприяють підготовці студентів до прийняття педагогічних рішень на основі аналізу умов, цілей і потреб учнів. Здобувачі за умов використання методичних рекомендацій отримують можливість не тільки мати визначений алгоритм дій, а й логіку вибору: чому певний метод доцільний у конкретній ситуації, як адаптувати певну технологію до різних рівнів підготовки, як оцінити результативність застосованого підходу тощо. Методичні рекомендації також створюють умови для розвитку гнучкості мислення - пропонують варіанти,

моделі, приклади, але не нав'язують єдиного рішення. Студент вчиться співвідносити запропоновані методичні підходи з власним стилем, контекстом навчання та особливостями учнів. Методичні рекомендації часто містять орієнтири для самооцінювання, запитання для рефлексії, критерії оцінювання результатів - це допомагає студентам поступово засвоювати культуру професійної рефлексії, яка є основою безперервного вдосконалення педагогічної діяльності.

Матеріали для контролю у педагогічній освіті створюють умови, у яких майбутній учитель навчається аналізувати власні результати, виявляти прогалини та визначати напрями подальшого розвитку. У цьому сенсі контрольні матеріали стають інструментом формування рефлексивності - тести, завдання, аналітичні питання, ситуаційні вправи та кейси допомагають студентам поступово опанувати навички самоконтролю та самооцінювання. Працюючи з ними, здобувачі вчать не лише давати відповіді, а й оцінювати їх якість, розуміти логіку помилок, співвідносити власні дії з критеріями. Це формує здатність до усвідомленого навчання - вміння бачити власний прогрес і визначати, що саме потребує вдосконалення. Особливе значення мають кейси, які моделюють реальні педагогічні ситуації. Вони дозволяють студентам застосовувати знання у контекстах, наближених до професійної діяльності, і водночас тренують педагогічне судження: вміння оцінити ситуацію, визначити проблему, обрати доцільний метод, передбачити наслідки рішення. Така робота формує здатність діяти в умовах невизначеності - одну з найважливіших характеристик сучасного вчителя. Матеріали для контролю також сприяють розвитку аналітичного мислення, оскільки вимагають від студентів не лише відтворення інформації, а й інтерпретації, порівняння, узагальнення, аргументації. Це допомагає майбутнім учителям формувати інтелектуальні навички, необхідні для подальшого професійного зростання: вміння працювати з інформацією, оцінювати її достовірність, робити обґрунтовані висновки. Крім того, контрольні матеріали

створюють умови для формування відповідального ставлення до результатів власної діяльності. Студенти вчаться працювати з критеріями, розуміти логіку оцінювання, приймати конструктивний зворотний зв'язок. Це важливо не лише для їхнього навчання, а й для майбутньої роботи з учнями, де вчитель має забезпечувати прозорість, об'єктивність і педагогічну доцільність оцінювання.

Цифрові ресурси - відеолекції, презентації, інтерактивні модулі, симуляції, подкасти, онлайн-платформи - стають для майбутнього вчителя не просто додатковими матеріалами, а інноваційним середовищем, у якому формується новий тип професійної діяльності. Вони розширюють можливості навчання, змінюють способи взаємодії з інформацією та створюють умови для розвитку цифрової автономності - здатності в подальшому самостійно добирати, оцінювати й інтегрувати цифрові інструменти у власну педагогічну практику. За допомогою цифрових ресурсів майбутні учителі навчаються орієнтуватися в інформаційному середовищі, критично оцінювати якість цифрового контенту, обирати інструменти відповідно до педагогічних цілей. Це формує навички, які дозволять майбутньому учителю надалі самостійно розвивати інформаційно-цифрову компетентність. Цифрові ресурси також створюють умови для розвитку творчості, оскільки студенти вчаться створювати власні мультимедійні продукти - відео, інтерактивні вправи, візуалізації, цифрові навчальні матеріали тощо. Така діяльність формує не лише технічні навички, а й уміння мислити в сучасних категоріях дизайну навчання: як подати навчальний матеріал, як забезпечити взаємодію з учнями, як підтримати мотивацію учнів. Окрему роль у контексті нашого дослідження відіграють цифрові ресурси, що підтримують змішане та дистанційне навчання, оскільки за їх допомогою майбутні учителі навчаються організовувати освітній процес у різних форматах, поєднувати синхронні та асинхронні види діяльності, забезпечувати зворотний зв'язок, використовувати аналітику навчання. Це формує гнучкість їх професійної поведінки - здатність адаптуватися до різних умов. Як переконливо доводить освітня практика,

цифрові ресурси сприяють й розвитку навичок самоосвіти - вони відкривають доступ до великої кількості матеріалів, курсів, лекцій, досліджень, що дозволяє студентам самостійно поглиблювати знання, виходити за межі обов'язкової програми та формувати власні освітні траєкторії.

Електронні навчальні курси на платформі дистанційної освіти (ПДО) Moodle у педагогічному університеті є умовою забезпечення цілісності освітнього середовища, у якому майбутній учитель опановує не лише зміст дисципліни, а й принципи організації сучасного цифрового навчання. ПДО Moodle моделює для студента той тип освітнього простору, який він згодом створюватиме для своїх учнів: структурований, інтерактивний, гнучкий і відкритий до індивідуальних траєкторій.

У контексті формування готовності до професійного розвитку електронні курси мають кілька ключових функцій. Передусім вони розвивають навички самостійного навчання. Студент працює з матеріалами у власному темпі, планує час, обирає послідовність опрацювання, виконує завдання, орієнтуючись на власні потреби. Друга важлива функція - опанування роботи з ПДО як інструментом педагогічної діяльності. Студенти вчаться користуватися форумами, тестами, інтерактивними завданнями, журналами оцінювання, аналітикою навчання. Електронні курси також створюють умови для розвитку професійної рефлексії, оскільки дозволяють відстежувати власний прогрес, аналізувати виконані завдання, бачити динаміку результатів. Окреме значення має те, що електронні курси демонструють принципи побудови якісного цифрового навчального контенту. Тут студенти бачать, як структуровано матеріал, як поєднуються різні формати (текст, відео, інтерактив), як вибудована логіка завдань, як забезпечено поступове ускладнення. Це формує у них здатність створювати власні електронні курси, адаптувати контент, добирати інструменти відповідно до цілей навчання. Крім того, ПДО Moodle підтримує культуру змішаного навчання. Студенти отримують досвід поєднання аудиторної та

онлайн-роботи, що є важливою складовою сучасної педагогічної практики. Це формує гнучкість професійної поведінки та готовність працювати в різних освітніх форматах.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Проведений аналіз навчально-методичного забезпечення показав, що його види по-різному впливають на формування готовності майбутнього вчителя до професійного розвитку. Навчальні та робочі програми задають рамку професійного мислення й допомагають студентам орієнтуватися в стандартах. Силабус формує навички планування, відповідальності та автономності - ті, що лежать в основі безперервного навчання. Підручники й навчальні посібники забезпечують системне розуміння педагогічних явищ і розвивають уміння працювати з науковими текстами. Конспекти лекцій демонструють, як складні ідеї можуть бути педагогічно інтерпретовані, і допомагають формувати власний стиль пояснення. Методичні рекомендації підтримують перехід від теорії до практики, навчаючи приймати обґрунтовані педагогічні рішення. Матеріали для контролю сприяють розвитку рефлексії та самооцінювання, допомагають студентам усвідомлювати власні сильні й слабкі сторони. Цифрові ресурси розширюють професійну компетентність, формують цифрову автономність і навички роботи в різних форматах навчання. Електронні курси на ПДО Moodle створюють середовище, у якому студенти опановують самостійне навчання, цифрову педагогіку та інструменти професійної рефлексії.

Проведене опитування здобувачів вищої педагогічної освіти підтвердило ключову роль електронних курсів і цифрових ресурсів у професійній підготовці майбутніх учителів, тоді як традиційні матеріали використовуються нерегулярно та потребують оновлення. Студенти відзначили внесок навчально-методичного забезпечення у формування професійних компетентностей і самоосвітніх умінь, водночас окресливши потребу в підвищенні якості цифрових ресурсів, посібників та електронних курсів

Перспективним напрямом подальших досліджень постає дослідження впливу навчально-методичного забезпечення на якість професійної підготовки майбутнього вчителя в контексті готовності до професійного розвитку для оцінки результативності наявних підходів і визначення напрямів їх удосконалення.

Список використаних джерел

1. Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text> (дата звернення: 06.05.2026).

2. Концепція розвитку педагогічної освіти. URL: <https://osvita.ua/doc/files/news/871/87112/62f23cec31d3a179720639.pdf> (дата звернення: 06.05.2026).

3. Про завершення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Навчально-методичне забезпечення підготовки вчителів в умовах реформування освітньої галузі» у 2017–2022 роках. URL: <https://osvita.ua/doc/files/news/871/87112/62f23cec31d3a179720639.pdf> (дата звернення: 06.05.2026).

4. Тарара А. Навчально-методичне забезпечення підготовки вчителів технологій до інноваційної професійної діяльності з урахуванням реалій і викликів сьогодення. Проблеми сучасного підручника. 2026. №3 (2026). С. 264–275. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2026-36-264-275> (дата звернення: 06.05.2026)

5. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти та початкової школи в умовах ступеневого навчання : монографія / В. Є. Борова, Л. В. Ілюк, О. Ф. Кирилович та ін. ; за заг. ред. О. О. Красовської. Рівне : О. Зень, 2021. 560 с.

6. Дюжикова Т., Максимов О., Кулік І. Навчально-методичне забезпечення професійної підготовки майбутнього вчителя хімії в сучасних

умовах. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. 2025. Т. 2, № 35. С. 158–166. DOI: <https://doi.org/10.33842/22195203-2025-35-136-158-166> (дата звернення: 06.05.2026).

7. Кучер С. Методичне забезпечення навчання майбутніх педагогів проектування інформаційного освітнього середовища у процесі професійної підготовки. Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». 2022. Т. 2, № 24. С. 50–59. URL: <https://doi.org/10.32342/2522-4115-2022-2-24-5> (дата звернення: 06.05.2026).

8. Каніболоцька О., Клопов Р. Технологія впровадження навчально-методичного забезпечення неперервної професійної підготовки вчителя іноземної мови в університеті. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*. 2023. № 3. С. 77–83. URL: <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2023-3-77-83> (дата звернення: 06.05.2026).

9. Радкевич В. О. Науково-методичне забезпечення розвитку професійної освіти в умовах сучасних викликів. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2022. Т. 4, № 2. С. 1–15. URL: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4218> (дата звернення: 06.05.2026).

10. Пріма Р. М., Потапчук Т. В., Рославець Р. М. Професійний розвиток майбутнього вчителя у вимірі сучасних технологій. *Вісник Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені Академіка Степана Дем'янчука. Серія: Педагогіка та психологія*. 2024. № 2. С. 43–46. URL: <https://doi.org/10.32782/3041-2021/2024-2-7> (дата звернення: 06.05.2026).

11. Кузікова С. Б. Психологія саморозвитку : навч. посіб. Суми : МакДен, 2011. 149 с.

12. Колодницька О. Д. Стимулювання професійного саморозвитку майбутнього вчителя гуманітарного профілю засобами проектних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Хмельницький, 2012. 20 с.

13. Тихонова Т. В. Педагогічні умови професійного саморозвитку майбутнього вчителя інформатики : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Київ : Інститут педагогіки АПН України, 2001. 20 с.

14. Фрицюк В. Готовність до саморозвитку як професійно-особистісна якість майбутніх педагогів. Наукові записки ВДПУ. Серія: Педагогіка і психологія. 2024. С. 34–39. URL: <https://doi.org/10.31652/2415-7872-2024-79-34-39> (дата звернення: 06.05.2026)

15. Султанова Л., Тринус О. Професійне самовдосконалення майбутніх педагогів у контексті Нової української школи : навч. посіб. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2021. 159 с.

16. Положення про організацію освітнього процесу в ХНПУ імені Г. С. Сковороди. URL: [Pol_orhaniz_osv_protsesu_2024.pdf](#) (дата звернення: 06.05.2026)